

Linguistic Studies of Islamic Text

Vol. 2, NO. 1, 2025

Analyzing the concept of "Ma'd al-Risalah" in the Ziyarat al-Jami'ah al-Kabirah from the perspective of cognitive semantics and its impact on the linguistic structure of the Ziyarat

Seyed Amir Sekhavatian¹

¹ Department of Islamic Studies, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.
sekhavatian@iau.ac.ir

Abstract

Ziyarat al-Jami'ah al-Kabirah is one of the authoritative Shia religious texts that expresses deep spiritual and religious concepts regarding the status of the Ahl al-Bayt (a.s.) and the "point of the message." This text, especially in the analysis of the "point of the message," requires the use of modern and interdisciplinary models that examine its various linguistic, cognitive, and philosophical dimensions in a precise and comprehensive manner. In this article, the concept of "Ma'd al-Risalah" is examined based on a combination of cognitive linguistics, cognitive semantics, and semantic metaphor analysis tools. It attempts to provide a deeper understanding of the spiritual concepts of the pilgrimage of the Greater Community, especially "Ma'd al-Risalah", by utilizing scientific and modern concepts. The proposed model consists of three main components: 1) cognitive semantics and semantic metaphors, which specifically examines the role of metaphors such as "light", "guidance", "station", "purity" and "intercession" in explaining the "position of the message"; 2) linguistic structure, which deals with the syntactic and semantic analysis of the sentences of the pilgrimage of the greater community and shows how the order of words and sentences helps to process the more precise meaning of spiritual concepts; and 3) a cognitive-interpretive approach that emphasizes the influence of the audience's cultural and religious backgrounds in interpreting and understanding the concepts of pilgrimage and shows how the "message" is processed in the audience's mind according to these backgrounds. This article also emphasizes that language and its structure are not only a means of conveying meaning, but also influence cognitive and interpretive processes. The presented model is particularly important in that it helps analyze the "Ma'd al-Risalah" from various aspects and provides researchers and scholars with new tools for examining the religious and spiritual concepts of Shiite texts. Ultimately, this model can help to understand the position of the Ahl al-Bayt (a.s.) in the Shiite religious system and to better understand the spiritual concepts of the pilgrimage of the greater community. The present study collects data in a library format and examines it in a descriptive-analytical manner.

Keywords: Al-Risalah's position, pilgrimage to the greater community, cognitive semantics, semantic metaphors, linguistic analysis.

Received: 2024/12/30 ; Received in revised form: 2025/1/07 ; Accepted: 2025/01/21 ; Published online: 2025/04/25

Publisher: Islamic Azad University of Qom Article type: Research Article © The Author(s).

تحلیل مفهوم «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره از منظر معناشناسی شناختی و تأثیر آن بر ساختار زبان‌شناختی زیارت

سید امیر سخاوتیان^۱

^۱ گروه معارف اسلامی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران. sekhavatian@iau.ac.ir

چکیده

زیارت جامعه کبیره یکی از متون معتبر دینی شیعه است که در آن، مفاهیم عمیق معنوی و دینی در رابطه با جایگاه اهل بیت (علیهم‌السلام) و «موضع الرسالة» بیان شده است. این متن به‌ویژه در تحلیل «موضع الرسالة» نیازمند استفاده از مدل‌های نوین و بین‌رشته‌ای است که ابعاد مختلف زبان‌شناسی، شناختی و فلسفی آن را به‌طور دقیق و جامع بررسی کند. در این مقاله، مفهوم «موضع الرسالة» مبتنی بر ترکیب ابزارهای زبان‌شناسی شناختی، معناشناسی شناختی و تحلیل استعاره‌های معنایی بررسی شده است و سعی دارد تا با بهره‌گیری از مفاهیم علمی و مدرن، درک عمیق‌تری از مفاهیم معنوی زیارت جامعه کبیره به‌ویژه «موضع الرسالة» فراهم آورد. مدل پیشنهادی شامل سه مؤلفه اصلی است: ۱) معناشناسی شناختی و استعاره‌های معنایی که به‌طور خاص نقش استعاره‌هایی مانند «نور»، «هدایت»، «مقام»، «طهارت» و «شفاعت» در تبیین «موضع الرسالة» را بررسی می‌کند؛ ۲) ساختار زبان‌شناختی که به تحلیل نحوی و معنایی جملات زیارت جامعه کبیره پرداخته و نشان می‌دهد چگونه ترتیب کلمات و جملات به پردازش معنای دقیق‌تر مفاهیم معنوی کمک می‌کند؛ و ۳) رویکرد شناختی-تفسیری که تأکید دارد بر تأثیر زمینه‌های فرهنگی و دینی مخاطب در تفسیر و درک مفاهیم زیارت و نشان می‌دهد چگونه «موضع الرسالة» با توجه به این زمینه‌ها در ذهن مخاطب پردازش می‌شود. این مقاله همچنین تأکید دارد بر این که زبان و ساختار آن نه تنها ابزاری برای انتقال معنا، بلکه بر فرایندهای شناختی و تفسیری تأثیر می‌گذارد. مدل ارائه‌شده به‌ویژه از این جهت اهمیت دارد که به تحلیل «موضع الرسالة» از جنبه‌های مختلف کمک می‌کند و به محققان و پژوهشگران ابزارهای نوینی برای بررسی مفاهیم دینی و معنوی متون شیعی می‌دهد. در نهایت، این مدل می‌تواند به درک عمیق‌تر جایگاه اهل بیت (علیهم‌السلام) در نظام دینی شیعه و درک بهتر مفاهیم معنوی زیارت جامعه کبیره کمک کند. پژوهش حاضر داده‌ها را به صورت کتابخانه‌ای جمع‌آوری و به صورت توصیفی-تحلیلی بررسی می‌نماید.

کلیدواژه‌ها: موضع الرسالة، زیارت جامعه کبیره، معناشناسی شناختی، استعاره‌های معنایی، تحلیل زبان‌شناختی.

۱. مقدمه

زیارت جامعه کبیره یکی از متون مقدس و ارزشمند در فرهنگ شیعه است که توسط امام هادی (علیه السلام) به شیعیان توصیه شده و حاوی مفاهیم عمیق و معنوی در مورد اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است. این زیارت به‌ویژه در قالب بیان ویژگی‌ها و مقامات اهل بیت علیهم السلام و ارتباط معنوی با آن‌ها، نقش مهمی در تربیت دینی و فرهنگی جامعه شیعی ایفا می‌کند. در این متن، علاوه بر معرفی فضایل اهل بیت، بحث‌های فکری و معنوی پیچیده‌ای مطرح شده است که نیاز به تحلیل دقیق‌تری از زبان و ساختار معنایی آن دارند. یکی از مفاهیم مهم و مرکزی در این زیارت، «موضع الرسالة» است که بر اهمیت جایگاه اهل بیت و نقش آن‌ها در هدایت جامعه اسلامی تأکید دارد. این مفهوم به‌طور مستقیم به تفکر دینی و روحانی شیعه مرتبط است و تحلیل آن می‌تواند دریچه‌ای جدید به درک دقیق‌تری از این متن مقدس فراهم کند.

«موضع الرسالة» به‌طور کلی به موقعیت و جایگاه پیامبر اسلام و اهل بیت در کانون دین‌داری و هدایت معنوی جامعه انسانی اشاره دارد. در زیارت جامعه کبیره، این مفهوم در قالب ویژگی‌های فردی، اجتماعی، دینی، و الهی اهل بیت ارائه می‌شود و نقش آن‌ها را در پردازش‌های شناختی و معنایی پیچیده دینی برجسته می‌کند. با این حال، تحلیل دقیق‌تر این مفهوم از منظر معناشناسی شناختی می‌تواند ابعاد پنهان و ظریف‌تری از آن را آشکار کند که در تحلیل‌های سنتی به‌طور کامل نادیده گرفته شده‌اند. با توجه به اهمیت این موضوع، تحقیق حاضر به بررسی دقیق این اصطلاح در زیارت جامعه کبیره از دیدگاه معناشناسی شناختی پرداخته و تلاش دارد تا با استفاده از ابزارهای علمی روز، جنبه‌های مختلف معنایی و شناختی آن را تحلیل کند. این پژوهش به‌ویژه به دنبال شناسایی استعاره‌های معنایی مختلف در زیارت و نحوه تعامل آن‌ها با ساختار زبان‌شناختی متن است. از آنجا که زیارت جامعه کبیره متنی پر از تصویرهای زبانی، استعارات، و مفاهیم معنوی است، بررسی چگونگی عملکرد این تصویرها و معنای آن‌ها در ذهن مخاطب می‌تواند به درک بهتری از فرایندهای شناختی موجود در تفسیر این متن دینی کمک کند.

۱.۱. اهداف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش، تحلیل نقش و جایگاه تعبیر «موضع الرسالة» در زیارت

جامعه کبیره از منظر معناشناسی شناختی است. بر همین اساس، اهداف فرعی زیر دنبال می‌شود:

- بررسی لایه‌های واژگانی و معنایی عبارت «موضع الرسالة» در متن زیارت.
- تحلیل استعاره‌های مفهومی مرتبط با این تعبیر و نشان دادن نقش آن‌ها در شکل‌گیری فهم مخاطب.
- تبیین تمایز مدل پیشنهادی با تحلیل‌های سنتی (سیاقی و قرائنی) و نشان دادن ظرفیت‌های جدید معناشناسی شناختی در این حوزه.
- ارائه قرائتی نو از مفهوم «موضع الرسالة» که ضمن وفاداری به سنت تفسیری شیعی، ابعاد شناختی و ذهنی فعال‌شده در ذهن مخاطب را نیز آشکار کند.

۱.۲. ضرورت تحقیق:

زیارت جامعه کبیره به‌عنوان یک متن دینی برجسته، اهمیت زیادی در تاریخ شیعه دارد. درک صحیح از پیام‌های معنوی و دینی این زیارت می‌تواند تأثیر زیادی در تربیت دینی و معنوی فرد و جامعه داشته باشد. به‌ویژه، تحلیل دقیق «موضع الرسالة» می‌تواند به درک عمیق‌تری از جایگاه اهل بیت (علیهم‌السلام) در نظام دینی شیعه و اهمیت آن‌ها در هدایت جامعه بشری کمک کند.

علاوه بر این، با توجه به پیچیدگی‌های زبان و ساختارهای معنایی موجود در زیارت جامعه کبیره، استفاده از روش‌های نوین معناشناسی شناختی می‌تواند ابزارهای جدیدی برای تحلیل دقیق‌تری از این متون مقدس فراهم آورد. روش‌های سنتی تحلیل متون دینی عمدتاً به بررسی معنای سطحی واژه‌ها و جملات محدود بوده‌اند و به ابعاد شناختی و استعاره‌های معنایی موجود در این متون توجه کافی نکرده‌اند. در این تحقیق، با استفاده از رویکرد معناشناسی شناختی و تحلیل زبان‌شناختی، قصد داریم به تبیین این ابعاد پنهان و پیچیده پرداخته و مدل‌های جدیدی برای درک بهتر متن زیارت جامعه کبیره ارائه داده می‌شود. این پژوهش علاوه بر ارائه روش‌های نوین برای تحلیل متون دینی، می‌تواند به عنوان یک منبع مهم برای تحقیقات آینده در زمینه زبان‌شناسی شناختی و دین‌شناسی مطرح شود و به گسترش فهم علمی و دینی از زیارت جامعه کبیره کمک کند.

۱.۳. روش و مدل پیشنهادی

مدل پیشنهادی در سه مرحله طراحی شده است: مرحله اول: تحلیل واژگانی و بافتی: که به بررسی معناهای لغوی و تاریخی واژه‌ی «رساله» و ترکیب آن در بافت زیارت جامعه کبیره می‌پردازد. مرحله دوم: تحلیل استعاری و شناختی: که به شناسایی استعاره‌های مفهومی (مانند «رسالت به مثابه نور»، «رسالت به مثابه مرکزیت هدایت») که در لایه‌های معنایی زیارت جامعه کبیره فعال می‌شوند. مرحله سوم: تحلیل سیاقی-شناختی: که فراتر از سیاق لفظی سنتی بوده و در این مرحله به نحوه‌ی فعال‌سازی مفاهیم در ذهن مخاطب و ارتباط آن با تجارب دینی و زمینه‌های فرهنگی پرداخته می‌شود.

۲. چارچوب نظری

چارچوب نظری این تحقیق در راستای تحلیل «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره از منظر معناشناسی شناختی و تأثیر آن بر ساختار زبان‌شناختی زیارت بنا شده است. این بخش از مقاله به تشریح مفاهیم کلیدی، نظریه‌ها، و رویکردهایی می‌پردازد که به تحلیل و تبیین مسئله کمک می‌کند. برای این منظور، ابتدا به تعریف «موضع الرسالة» و سپس به ارائه مفاهیم و مباحث مربوط به معناشناسی شناختی، استعاره‌های معنایی، و زبان‌شناسی شناختی پرداخته خواهد شد.

۲.۱. مفهوم کاوی «موضع الرسالة»

موضع در لغت اسم مکان از ریشه «و ض ع» به معنای جای نهادن چیزی (عمید، ۱۳۷۱: ۱۱۳۴) و جمع آن نیز مواضع است. «موضع الرسالة» در اصطلاح به محل قرارگرفتن رسالت اطلاق می‌شود که به موقعیت و جایگاه پیامبر اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله) و اهل بیت علیهم‌السلام در رهبری دینی و هدایت جامعه انسانی اشاره دارد. این مفهوم در زیارت جامعه کبیره به‌طور خاص به بررسی ویژگی‌های فردی، اجتماعی، دینی، و الهی اهل بیت پرداخته و بر نقش آن‌ها در هدایت بشریت و تعالیم دینی تأکید می‌کند. این «موضع» به‌نوعی می‌تواند جایگاه ویژه و رفیع اهل بیت علیهم‌السلام در نظام اعتقادی و

روحانی شیعه را نشان دهد. بررسی این موضع از منظر معناشناسی شناختی، تحلیل دقیق تری از رابطه میان زبان، شناخت، و تأثیر آن بر پردازش معنای زیارت فراهم می‌آورد.

۲،۲. چیستی معناشناسی شناختی

زبان‌شناسی شناختی ادعا دارد که ساختار زبان انعکاس مستقیم شناخت است (قائمی-نیا، ۱۴۰۳: ۴۳) و معنای زبانی را به صورت عملی بررسی می‌نماید. (همو، ۱۴۰۴: ۶۳) زبان هم بیانگر معنای درون ذهن است و بررسی عملی آن، نیازمند بررسی ارتباط آن با معنای درون ذهن است. از این‌رو؛ معناشناسی شناختی، شاخه‌ای از زبان‌شناسی است که به بررسی ارتباط زبان و ذهن می‌پردازد. در این رویکرد، زبان به‌عنوان ابزاری برای ساختن و انتقال معنا در نظر گرفته می‌شود و فرایندهای ذهنی و شناختی در این انتقال مؤثر هستند. بر اساس این رویکرد، مفاهیم زبانی نه به‌طور مستقل از ذهن، بلکه در تعامل با تجربه‌ها، دانش‌ها و استعاره‌های ذهنی افراد شکل می‌گیرند. در نتیجه، برای تحلیل معنای دقیق «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره، باید به این نکته توجه کنیم که زبان نه تنها نشان‌دهنده مفاهیم انتزاعی، بلکه بر اساس تجربیات و شناخت‌های دینی و فرهنگی مخاطبان، معنای خاص خود را می‌یابد.

۲،۳. استعاره‌های معنایی

استعاره‌های معنایی، ساختارهای شناختی هستند که به افراد کمک می‌کنند تا اطلاعات را در قالب یک چارچوب معنی‌دار دسته‌بندی کنند. ویژگی‌های مفاهیم استعاره‌ای عبارتند از: نظام‌مند، دوگانگی برجسته‌سازی و پنهان‌سازی و انسجام. (قائمی‌نیا، ۱۴۰۱: ۶۷) استعاره‌ها دو حوزه مفهومی را به هم ربط داده و یک حوزه معنایی جدید ایجاد می‌کنند، برخلاف مجاز که از درون یک حوزه عمل کرده و یک عنصر موجود را جایگزین عنصر دیگر می‌نماید. (دستلان و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۹۲) این استعاره‌ها به‌عنوان الگوهای ذهنی، انسان‌ها را قادر می‌سازند تا دنیا را بر اساس تجربیات قبلی خود درک کنند. به‌طور خاص، استعاره‌های معنایی در زیارت جامعه کبیره به‌عنوان ابزارهای زبان‌شناختی برای انتقال مفاهیم پیچیده دینی و معنوی به‌کار می‌روند. این استعاره‌ها به‌عنوان قالب‌های ذهنی می‌توانند درک و تفسیر مفهوم «موضع الرسالة» را تحت تأثیر قرار دهند. به‌طور مثال، در زیارت جامعه کبیره، استعاره‌هایی مانند «نور» و «هدایت» برای بیان ویژگی‌های اهل بیت به‌کار رفته است که می‌تواند تأثیر زیادی بر پردازش معنای کلی زیارت داشته باشد.

۳. زبان‌شناسی شناختی و تأثیر آن بر تحلیل «موضع الرسالة»

زبان‌شناسی شناختی به بررسی ساختار و عملکرد زبان از دیدگاه ذهن و شناخت پرداخته و نشان می‌دهد که زبان‌شناسی می‌تواند ابزار مؤثری برای تحلیل متون دینی باشد. در زیارت جامعه کبیره، نحوه استفاده از زبان و ساختارهای زبانی به‌گونه‌ای است که مفاهیم و پیام‌های دینی را به‌طور مؤثری منتقل می‌کند. تحلیل زبان‌شناسی شناختی در این تحقیق به بررسی این نکته می‌پردازد که چگونه زبان و ساختارهای معنایی آن می‌توانند بر فهم و پردازش معنای «موضع الرسالة» تأثیر بگذارند. به‌ویژه، بررسی تعامل میان ساختارهای گرامری و استعاره‌هاها معنایی به درک دقیق‌تر از مفهوم «موضع الرسالة» کمک می‌کند.

تحلیل استعاره‌های معنایی «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره

در زیارت جامعه کبیره، «موضع الرسالة» (قمی، ۱۳۹۹: ۴۵۴) به جایگاه پیامبر اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله) و اهل بیت آن حضرت (علیهم‌السلام) اشاره دارد. این مفهوم به‌ویژه در زمینه معرفی مقامات عالی اهل بیت و نقش آن‌ها در هدایت بشریت مطرح می‌شود. استعاره‌های معنایی موجود در این زیارت به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که جایگاه اهل بیت را در نظام دینی و معنوی به‌طور شفاف و مؤثر منتقل کنند.

۳.۱. استعاره «نور»

یکی از استعاره‌های معنایی اصلی که در زیارت جامعه کبیره مرتبط با «موضع الرسالة» به‌کار رفته است، استعاره «نور» است. خدای متعال در قرآن کریم، استعاره نور را برای برهانی که هدایتگر باشد به‌کار برده است. (النساء ۱۷۴) به عبارتی؛ استعاره نور در ادبیات قرآنی برای جایی است که هدایت و هدایتگری باشد. در این زیارت، اهل بیت به‌عنوان «نور» معرفی می‌شوند که هدایت‌گر انسان‌ها به‌سوی خداوند هستند. نور در بسیاری از متون دینی به‌عنوان نمادی از روشنایی، هدایت و معرفت مطرح شده است. در این استعاره، نور نه تنها به‌عنوان یک ویژگی فردی اهل بیت، بلکه به‌عنوان یک ویژگی اجتماعی و دینی که در جامعه مؤثر است، تعریف می‌شود. استعاره «نور» در این زیارت، اهل بیت را به‌عنوان کسانی معرفی می‌کند که از طریق آن‌ها، جامعه بشری از تاریکی

جهل و گمراهی به سوی روشنایی هدایت می‌شود. این استعاره به‌طور مستقیم با مفهوم «موضع الرسالة» ارتباط دارد، چرا که اهل بیت به‌عنوان ارکان اصلی هدایت در دنیای اسلام شناخته می‌شوند.

۳,۲. استعاره «هدایت»

استعاره دیگری که در زیارت جامعه کبیره به‌کار رفته است، استعاره «هدایت» است. (قمی، ۱۳۹۹: ۴۵۵) در این استعاره، اهل بیت به‌عنوان هادیان راستین بشریت معرفی می‌شوند که وظیفه دارند مردم را از گمراهی و تاریکی‌های معنوی به‌سوی حقیقت و معرفت الهی هدایت کنند. این استعاره نه تنها ویژگی‌های فردی اهل بیت را نشان می‌دهد، بلکه به‌طور مستقیم بر نقش اجتماعی و دینی آن‌ها در جامعه تأکید می‌کند. امام علی علیه السلام در نهج البلاغه نیز بر این حقیقت اقرار دارد. (امام علی (ع)، ۱۳۷۸: ۵۰) این استعاره در تحلیل «موضع الرسالة» اهمیت بسیاری دارد، چرا که نشان می‌دهد اهل بیت نه تنها در مقام فردی بلکه در مقام رهبری دینی و اجتماعی، نقش مهمی در هدایت انسان‌ها به سوی خداوند دارند. (صفار، ۱۴۰۴، ۱: ۴۵۸-۴۵۵)

۴,۴. استعاره «مقام»

استعاره «مقام» نیز در زیارت جامعه کبیره به‌طور گسترده‌ای برای توضیح «موضع الرسالة» به‌کار رفته است. (قمی، ۱۳۹۹: ۴۵۵) در این استعاره، اهل بیت به‌عنوان افرادی با مقامات بسیار بلند و ویژه در نزد خداوند معرفی می‌شوند. این مقامات نه تنها از نظر معنوی، بلکه از نظر اجتماعی و دینی نیز برای جامعه مؤثر هستند. این استعاره، مقام اهل بیت را به‌عنوان مقاماتی الهی و برتر از سایر انسان‌ها معرفی می‌کند. این استعاره در تحلیل «موضع الرسالة» به‌ویژه از این جهت اهمیت دارد که نشان می‌دهد اهل بیت نه تنها به‌عنوان انسان‌های معصوم، بلکه به‌عنوان کسانی که مقام‌های الهی را به‌طور خاص در اختیار دارند، شناخته می‌شوند. (صدوق، ۱۴۰۴ق، ج ۲: ۶۱۱)

۴,۵. استعاره «طهارت»

یکی دیگر از استعاره‌های معنایی که در زیارت جامعه کبیره به‌کار رفته است، استعاره «طهارت» است (قمی، ۱۳۹۹: ۴۵۹) که خدای متعال در قرآن کریم نیز بر آن شهادت داده

است. (الاحزاب، ۳۳) در این استعاره، اهل بیت به عنوان کسانی معرفی می‌شوند که از هر گونه آلودگی و نقص به دور هستند. (المجلسی، ۳۳: ۱۳۳) این استعاره به‌ویژه بر مفهوم معصومیت اهل بیت تأکید دارد و نشان می‌دهد که آن‌ها نه تنها از خطا و اشتباه، بلکه از هر گونه آلودگی اخلاقی و معنوی نیز به دور هستند. استعاره «طهارت» در تحلیل «موضع الرسالة» به‌طور خاص اهمیت دارد، چرا که نشان می‌دهد اهل بیت در جایگاهی ویژه قرار دارند که هیچ نقص یا کمبودی در آن‌ها وجود ندارد. این ویژگی به عنوان یک معیار برای فهم جایگاه اهل بیت در نظام دینی شیعه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۴.۶. استعاره «شفاعت»

استعاره دیگری که در زیارت جامعه کبیره مورد استفاده قرار گرفته، استعاره «شفاعت» است. در این استعاره، اهل بیت به عنوان شفیعان امت معرفی می‌شوند که در روز قیامت برای شفاعت و نجات مردم از عذاب الهی وارد عمل خواهند شد. این استعاره نه تنها ویژگی‌های معنوی اهل بیت را توضیح می‌دهد، بلکه به‌طور مستقیم به نقش اجتماعی آن‌ها در آخرت اشاره دارد. این استعاره در تحلیل «موضع الرسالة» از این جهت اهمیت دارد که نشان می‌دهد اهل بیت نه تنها در دنیا، بلکه در آخرت نیز نقشی اساسی در نجات بشریت دارند. این ویژگی شفاعت به عنوان یکی از ویژگی‌های برجسته اهل بیت، آن‌ها را در جایگاه ویژه‌ای در نزد خداوند قرار می‌دهد.

زیارت جامعه کبیره، با استفاده از استعاره‌های معنایی متعدد، مفاهیم پیچیده دینی و معنوی را به‌طور مؤثر و مؤثری منتقل می‌کند. استعاره‌های معنایی مانند «نور»، «هدایت»، «مقام»، «طهارت»، و «شفاعت» به‌طور خاص در تحلیل «موضع الرسالة» نقش مهمی ایفا می‌کنند. این استعاره‌ها نه تنها ویژگی‌های فردی اهل بیت را نشان می‌دهند، بلکه تأثیرات آن‌ها را بر جامعه بشری در زمینه هدایت معنوی و دینی روشن می‌سازند. با تحلیل استعاره‌های معنایی این متن، می‌توان به درک عمیق‌تری از جایگاه اهل بیت (علیهم‌السلام) در نظام دینی شیعه دست یافت و نقش آن‌ها را در هدایت بشریت به‌طور دقیق‌تری تبیین کرد. این تحلیل می‌تواند به فهم بهتر «موضع الرسالة» و تأثیر آن بر پردازش معنای زیارت در ذهن مخاطب کمک کند و روش‌های نوینی برای تحلیل متون دینی ارائه دهد.

۵. تحلیل داده‌های زبان‌شناختی بر پردازش معنای «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره

در تحلیل متون دینی و به‌ویژه زیارت جامعه کبیره، تأثیر ساختار زبان‌شناختی بر پردازش معنای مفاهیم مختلف اهمیت زیادی دارد. زیارت جامعه کبیره یکی از متون مقدس شیعی است که در آن مفاهیم پیچیده‌ای از جمله «موضع الرسالة» به‌طور خاص بیان شده است. این اصطلاح به جایگاه پیامبر اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله) و اهل بیت او در نظام دینی و اجتماعی اشاره دارد. فهم صحیح این مفهوم و دیگر مفاهیم معنوی در زیارت، به ساختار زبان‌شناختی متن بستگی دارد. در این مقاله، تأثیر ساختار زبان‌شناختی بر پردازش معنای «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۵.۱ ساختار زبان‌شناختی و پردازش معنا

ساختار زبان‌شناختی به‌طور کلی به ترتیب، ترکیب، و نحو قرارگیری کلمات و جملات در زبان اشاره دارد. این ساختار در هر زبانی، به‌ویژه در متون دینی، نقش مهمی در انتقال معنا و تأثیرگذاری بر ذهن مخاطب ایفا می‌کند. به‌طور خاص، ساختار زبان‌شناختی در زیارت جامعه کبیره به‌گونه‌ای است که مخاطب با استفاده از آن، می‌تواند مفاهیم پیچیده دینی را درک کند و به فهم عمیق‌تری از معنای «موضع الرسالة» دست یابد. در پردازش معنای آن و دیگر مفاهیم زیارت، ساختار زبان‌شناختی به‌عنوان ابزاری برای هدایت ذهن مخاطب در مسیر درک و تفسیر مفاهیم عمیق و معنوی به‌کار می‌رود و تجربه در این انتقال معنا نقش مهم دارد. (سعیدی روشن، ۱۳۹۶: ۹۱) در واقع، زبان به‌عنوان یک ابزار ارتباطی، نه تنها پیام‌های معنوی را انتقال می‌دهد، بلکه به فرآیندهای شناختی مخاطب نیز تأثیر می‌گذارد. به همین دلیل، درک تأثیر ساختار زبان‌شناختی در پردازش معنای زیارت، برای فهم عمیق‌تری از مفهوم «موضع الرسالة» ضروری است.

۵.۲ نقش نحو و ترتیب جمله در پردازش معنا

یکی از جنبه‌های مهم ساختار زبان‌شناختی که تأثیر زیادی بر پردازش معنای «موضع الرسالة» دارد، نحو جمله و ترتیب کلمات است. در زیارت جامعه کبیره، ترتیب کلمات و جملات به‌گونه‌ای است که مخاطب به‌طور طبیعی و تدریجی به درک مفاهیم عمیق‌تر

می‌رسد، به گونه‌ای که استعاره‌های ذهنی را با واقعیت‌های عینی پیوند می‌دهد. (میری و همکاران، ۱۴۰۴: ۳۱۹) این ساختار نحوی باعث می‌شود که مفاهیم مختلف در ذهن مخاطب به‌طور هماهنگ و منسجم پردازش شوند. در جملاتی که این اصطلاح و جایگاه اهل بیت (علیهم‌السلام) را توضیح می‌دهند، از ساختار نحوی ویژه‌ای استفاده شده است که به‌طور مؤثر معنای مفاهیم را در ذهن مخاطب سازمان‌دهی می‌کند. در این جملات، معمولاً ابتدا ویژگی‌های اهل بیت بیان می‌شود، سپس مقام معنوی و الهی آن‌ها مطرح می‌شود و در نهایت، ارتباط آن‌ها با پیامبر اسلام و خداوند به‌طور روشن و قوی بیان می‌شود. این ساختار نحوی به مخاطب کمک می‌کند تا مفاهیم را به‌طور تدریجی درک کند و آن‌ها را به‌طور سیستماتیک در ذهن خود سازمان‌دهی نماید. به عبارت دیگر، ساختار نحوی جمله در زیارت جامعه کبیره، به‌عنوان ابزاری برای هدایت ذهن مخاطب به‌سمت درک صحیح و دقیق‌تر مفاهیم دینی عمل می‌کند.

۵.۳. تأثیر واژه‌ها و انتخاب آن‌ها در پردازش معنا

ساختار زیانشناختی تنها به ترتیب کلمات و جملات محدود نمی‌شود، بلکه انتخاب واژه‌ها نیز نقشی اساسی در پردازش معنای «موضع الرسالة» دارد. در زیارت جامعه کبیره، واژه‌ها به‌گونه‌ای انتخاب شده‌اند که نه تنها معنای سطحی بلکه معنای عمیق‌تری را نیز منتقل کنند. این واژه‌ها معمولاً بار معنایی خاصی دارند که به درک مفاهیم پیچیده دینی کمک می‌کند و آن را در ساختار جری، از معنای سطحی به معنای عمیق سوق می‌دهند. (همان)

۵.۴. تأثیر جملات معترضه و تفسیری در زیارت

یکی از ویژگی‌های ساختار زیانشناختی در زیارت جامعه کبیره، استفاده از جملات معترضه و تفسیری است که به‌طور خاص برای تبیین «موضع الرسالة» به‌کار رفته‌اند. این جملات، که به‌طور موقت و جانبی توضیحاتی اضافی ارائه می‌دهند، به‌طور مؤثری به پردازش معنای مفاهیم کمک می‌کنند. در زیارت، جملات معترضه معمولاً برای توضیح

^۱ یک لفظ دارای سطوم معنایی متعدد است. در سطح نخست، همان معنایی است که برای آن وضع شده است. اما در سطوح دیگر دارای معنای استعاره‌ای است. مثلاً گفته می‌شود «فلانی شیر» است و دارای معنای استعاره‌ای «شجاعت» برای شخص می‌باشد.

بیشتر نقش اهل بیت و جایگاه معنوی آن‌ها به کار می‌روند. این جملات، که غالباً با استفاده از عبارت‌های تفسیرکننده یا توصیفی همراه هستند، باعث می‌شوند که مخاطب بتواند معنای دقیق‌تری از «موضع الرسالة» درک کند. در جملاتی که از اهل بیت به عنوان «نور» یا «هدایت‌کننده» یاد می‌شود، جملات معترضه می‌توانند توضیح دهند که چگونه این ویژگی‌ها در سطح فردی و اجتماعی بر جامعه اثر می‌گذارند. این جملات معترضه نه تنها بار معنایی بیشتری به جمله اصلی می‌دهند، بلکه به طور خاص کمک می‌کنند که مخاطب با توجه به توضیحات اضافی، معنای دقیق‌تری از این اصطلاح و مقام اهل بیت دریافت کند. در اینجا است که سیاقی پدید آمده و معنا را انتقال می‌دهد. (قائم‌نیا، ۱۴۰۲: ۳۲۸)

۵.۵. استعارات و تشبیهات در ساختار زبان‌شناختی

طرحواره شناختی، بازنمایی از تجربه تجسم یافته است (عامری برکی، حسومی، توکل‌نیا و عقیلی، ۱۴۰۰: ۷۱۰) که در این تجسم، تشبیه و استعاره نقش مهم دارد. استعاره‌ها و تشبیهات در زیارت جامعه کبیره نقش برجسته‌ای در پردازش و تداعی معنای «موضع الرسالة» دارند. استفاده از این ابزارهای زبان‌شناختی به‌ویژه در مفاهیم معنوی و دینی موجب می‌شود که مفاهیم عمیق‌تر به راحتی قابل درک باشند. در این زیارت، استعاره‌ها و تشبیهات متعددی برای توصیف مقام اهل بیت به کار رفته است که باعث می‌شود مفاهیم سخت و انتزاعی به زبان ساده‌تری برای مخاطب منتقل شود. ساختار زبان‌شناختی در زیارت جامعه کبیره نقش مهمی در پردازش معنای این اصطلاح ایفا می‌کند. ترتیب کلمات، انتخاب واژه‌ها، ساختار نحوی، جملات معترضه و تفسیری، و استعاره‌ها همگی ابزارهایی هستند که به انتقال مفاهیم معنوی کمک می‌کنند. این ساختار زبان‌شناختی به مخاطب کمک می‌کند تا نه تنها معنای سطحی کلمات را درک کند، بلکه به درک عمیق‌تری از مفاهیم دینی و معنوی نیز دست یابد. پردازش معنای «موضع الرسالة» به طور مؤثر از طریق ساختار زبان‌شناختی زیارت، به ذهن مخاطب این امکان را می‌دهد که مفاهیم پیچیده‌ای را که در سطح زبان به طور مستقیم بیان نمی‌شوند، به طور ضمنی و غیرمستقیم درک کند. این ساختار به طور مؤثر در هدایت فهم معنوی مخاطب و درک جایگاه اهل بیت (علیهم‌السلام) در نظام دینی شیعه کمک می‌کند.

۶. مدل جدید برای تحلیل «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره

تحلیل متون دینی و به‌ویژه متون پیچیده‌ای مانند زیارت جامعه کبیره، نیازمند استفاده از روش‌ها و مدل‌های نوین است که به درک عمیق‌تر مفاهیم معنوی و دینی کمک کند. یکی از مفاهیم مهم در این زیارت، «موضع الرسالة» است که به جایگاه پیامبر اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله) و اهل بیت آن حضرت (علیهم‌السلام) در نظام دینی اشاره دارد. این مقاله به ارائه مدل جدیدی برای تحلیل «موضع الرسالة» به نام «مدل زیان‌شناختی موضع-الرسالة» در زیارت جامعه کبیره می‌پردازد که مبتنی بر ترکیب ابزارهای زیان‌شناسی شناختی، معناشناسی شناختی و تحلیل استعاره‌های معنایی است. این مدل تلاش دارد تا از جنبه‌های مختلف ساختاری و معنایی، جایگاه اهل بیت در نظام دینی و اجتماعی را بررسی کرده و بر پردازش معنای دقیق‌تر این مفهوم در ذهن مخاطب تأکید کند.

۶.۱. چارچوب کلی مدل

مدل جدید تحلیل «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره به‌طور خاص بر سه مؤلفه اصلی تأکید دارد:

۱. معناشناسی شناختی و استعاره‌های معنایی
۲. ساختار زیان‌شناختی و تأثیر آن بر پردازش معنای متن
۳. رویکرد شناختی-تفسیری به تحلیل «موضع الرسالة»

این سه مؤلفه به‌طور هم‌زمان و در تعامل با یکدیگر، تلاش دارد تا جنبه‌های معنوی و دینی این مفهوم را با استفاده از ابزارهای علمی روز تحلیل کند و علاوه بر آن، مدل جدیدی برای درک ساختار معنایی و زبانی این زیارت پیشنهاد دهد.

۶.۲. معناشناسی شناختی و استعاره‌های معنایی

در مدل پیشنهادی، «موضع الرسالة» به‌عنوان مفهومی پیچیده و چندلایه تحلیل می‌شود. برای تحلیل دقیق‌تر این مفهوم، از نظریه‌های معناشناسی شناختی استفاده می‌شود که به بررسی فرآیندهای ذهنی پرداخته و نشان می‌دهد که چگونه زبان و شناخت به هم متصل هستند. استعاره‌های معنایی، ساختارهای ذهنی هستند که به افراد کمک می‌کنند اطلاعات را در قالبی قابل فهم و سازمان‌یافته پردازش کنند. این استعاره‌ها نه تنها درک

زبان را تسهیل می‌کنند، بلکه به درک مفاهیم پیچیده «موضع الرسالة» نیز کمک می‌کنند. در زیارت جامعه کبیره، استعاره‌هایی مانند «نور»، «هدایت»، «مقام»، «طهارت» و «شفاعت» برای توصیف اهل بیت (علیهم‌السلام) به کار رفته‌اند. هر یک از این استعاره‌ها می‌تواند ابعاد مختلفی آن را توضیح دهد. به عنوان مثال، استعاره «نور» به مفهوم روشنایی و هدایت اشاره دارد که پیام اهل بیت را به عنوان راهنمایان معنوی نشان می‌دهد که عبور از سطح معنایی اول یعنی روشنایی به سطح معنایی عمیق یعنی هدایت است که نوعی تأویل از نوع هستی‌شناختی محسوب می‌گردد. (میری و همکاران، ۱۴۰۴: ۳۳۰) استعاره «مقام» به مقام والای اهل بیت و نقش آن‌ها در نظام الهی اشاره دارد و «طهارت» به طور ویژه بر معصومیت اهل بیت تأکید دارد.

۶.۳. ساختار زبان‌شناختی و تأثیر آن بر پردازش معنای متن

ساختار زبان‌شناختی در زیارت جامعه کبیره نقشی اساسی در پردازش معنای «موضع الرسالة» دارد. نحوه ترکیب کلمات، ترتیب جملات و استفاده از زبان به گونه‌ای است که مفاهیم معنوی و دینی پیچیده به طور مؤثر و با تأثیرگذاری زیاد به ذهن مخاطب منتقل می‌شود و از یک صحنه عینی همانند جایگاه به یک صحنه غیر عینی یعنی جایگاه رسالت منتقل می‌گردد. (حسومی و توکل‌نیا، ۱۳۹۶: ۹۱) این بخش از مدل جدید تحلیل، به بررسی تأثیر ساختار زبان‌شناختی در تبیین مفهوم آن پرداخته و نشان می‌دهد که چگونه ترتیب کلمات و جملات به طور هماهنگ باعث تسهیل در پردازش معنای پیچیده این مفهوم می‌شود.

۷. رویکرد شناختی-تفسیری به تحلیل «موضع الرسالة»

یکی از جنبه‌های کلیدی مدل جدید تحلیل «موضع الرسالة»، استفاده از رویکرد شناختی-تفسیری است. این رویکرد به تحلیل فرآیندهای ذهنی پرداخته و نشان می‌دهد که چگونه مخاطب با توجه به زمینه‌های فرهنگی و دینی خود، متن زیارت جامعه کبیره را تفسیر می‌کند. در این راستا، تحلیل «موضع الرسالة» باید به طور ویژه بر دو نکته تأکید داشته باشد:

- پردازش معنای فرهنگی و دینی: مخاطب با توجه به زمینه‌های فرهنگی و دینی خود، مفهوم «موضع الرسالة» را پردازش می‌کند. برای نمونه، شیعیان با توجه به اعتقادات خود درباره اهل بیت (علیهم‌السلام)، این مفهوم را به طور خاص درک می‌کنند. این مدل به این نکته

توجه دارد که هر مخاطب ممکن است بسته به زمینه‌های دینی و فرهنگی‌اش، معنای متفاوتی از «موضع الرسالة» برداشت کند.

- تفسیری بودن معنا: «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره، مفهومی است که به‌طور غیرمستقیم بیان شده و نیاز به تفسیر و تعمق دارد. این مدل تلاش می‌کند تا نشان دهد که چگونه مخاطب با استفاده از ابزارهای شناختی و زبانی، معنای دقیق‌تر و عمیق‌تری از آن برداشت می‌کند. (قائم‌نیا، ۱۴۰۲: ۱۷۱-۲۱۷)

۸. ترکیب ابزارهای شناختی و زبان‌شناختی

مدل جدید تحلیل «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره، به‌ویژه بر ترکیب ابزارهای شناختی و زبان‌شناختی تأکید دارد. این ترکیب باعث می‌شود که تحلیل مفاهیم معنوی و دینی، نه تنها از نظر زبانی، بلکه از منظر شناختی نیز درک شود. زیرا الفاظ در کنار یکدیگر، مجموعه‌ای را می‌سازند که با هم تداعی‌گر یک تجربه ملموس هستند. (قربانی لاکتراشانی و حسینی، ۱۴۰۰: ۷۲) این مدل، ساختارهای معنایی موجود در زیارت را شفاف‌سازی می‌کند و کمک می‌کند تا مخاطب مفاهیم پیچیده دینی را درک کند.

۹. مزایای مدل پیشنهادی

- مدل جدید برای تحلیل «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره مزایای زیادی دارد:
 - درک عمیق‌تر معنای دینی و معنوی: این مدل به تحلیل دقیق‌تر و جامع‌تری از مفاهیم معنوی در زیارت کمک می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه زبان و ساختار آن بر درک معنای مفاهیم تأثیر می‌گذارد.
 - پاسخگویی به تفاوت‌های فرهنگی و دینی: مدل پیشنهادی توجه به زمینه‌های فرهنگی و دینی مخاطب را ضروری می‌داند و این امر باعث می‌شود که تحلیل به‌طور دقیق‌تر و منطبق با شرایط واقعی انجام شود.
 - توسعه روش‌های نوین تحلیل متون دینی: این مدل، به‌عنوان یک رویکرد جدید در تحلیل متون دینی، می‌تواند به گسترش روش‌های علمی و نوین برای مطالعه متون دینی کمک کند و به پژوهشگران امکان دهد که مفاهیم پیچیده را با دقت بیشتری بررسی کنند.

مدل جدید ترکیبی از ابزارهای معناشناسی شناختی، زبان‌شناسی شناختی و تحلیل استعاره‌های معنایی است که به فهم دقیق‌تر مفاهیم معنوی این زیارت کمک می‌کند. این مدل، علاوه بر تأکید بر ساختار زبان‌شناختی و استعاره‌های معنایی، به‌طور خاص به فرآیندهای شناختی و تفسیری پرداخته و به درک عمیق‌تر جایگاه اهل بیت (علیهم‌السلام) در نظام دینی شیعه کمک می‌کند.

بر اساس این مدل، چند نتیجه‌ی نو قابل اشاره است:

۱. رسالت به مثابه مرجعیت وحی مستمر: که دلالت بر استمرار وحی پس از رسل خدا (ص) دارد. به عبارتی؛ موضع الرسالة نه صرفاً جایگاه پیامبر اکرم(ص) در تاریخ، بلکه استمرار رسالت در بستر امامت را نشان می‌دهد؛
۲. رسالت به مثابه مرکزیت نوری: تحلیل شناختی استعاره‌ی نور نشان می‌دهد که اهل بیت (ع) به عنوان تجسم «موضع الرسالة» کانون هدایت همیشگی‌اند و این مرکزیت هدایت پس از رسول خدا (ص) قطع نشده است؛
۳. تبیین تفاوت با تحلیل‌های سنتی: شروح سنتی زیارت عمدتاً بر سیاق لفظی یا قرائن تاریخی تکیه کرده‌اند، حال آنکه مدل شناختی فرایندهای ذهنی و شبکه‌های معنایی در ذهن مخاطب را نیز وارد تحلیل می‌کند و سیاق یا قرائن داخلی و خارجی می‌تواند در رسیدن به شبکه معنایی درون ذهن مخاطب به پژوهشگر یاری رساند.
۴. افق معنایی نو: «موضع الرسالة» در این نگاه، نه یک تعبیر ایستا، بلکه مفهومی پویا و چندلایه است که امکان پیوند بین نص و شرایط جدید جامعه تحت هدایت اهل بیت (علیهم‌السلام) را فراهم می‌سازد.

نتیجه‌گیری

زیارت جامعه کبیره یکی از متون دینی شیعه است که در آن مفاهیم عمیق و معنوی مربوط به جایگاه اهل بیت (علیهم‌السلام) و «موضع الرسالة» به‌وضوح بیان شده است. این متن، به‌ویژه در تحلیل معنای آن، نیازمند استفاده از مدل‌های تحلیلی پیشرفته است که بتواند ابعاد مختلف این مفاهیم را در بستر زبان‌شناسی، شناختی و دینی به‌طور دقیق و جامع بررسی کند. در این مقاله، مدل جدیدی برای تحلیل «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره ارائه شد که مبتنی بر ترکیب نظریه معناشناسی شناختی، زبان‌شناسی شناختی

و تحلیل استعاره‌های معنایی بود. هدف این مدل، ارائه رویکردی جامع و نوین برای درک دقیق‌تر مفاهیم معنوی و دینی در زیارت جامعه کبیره است.

یکی از دستاوردهای اصلی این مدل، توجه به تأثیر استعاره‌های معنایی در پردازش مفاهیم پیچیده همچون «موضع الرسالة» بود. استعاره‌های معنایی در این زیارت، از جمله استعاره‌هایی مانند «نور»، «هدایت»، «مقام» و «طهارت»، ابزارهای مؤثری برای تبیین ویژگی‌های اهل بیت و جایگاه آن‌ها در نظام دینی به‌کار رفته‌اند. این استعاره‌ها نه تنها معنای سطحی واژه‌ها را انتقال می‌دهند، بلکه به درک عمیق‌تر مفاهیم معنوی کمک کرده و باعث می‌شوند که مخاطب به ابعاد پنهان و ناپیدای این مفاهیم پی ببرد. در کنار استعاره‌های معنایی، تأثیر ساختار زبانشناختی زیارت بر پردازش معنای «موضع الرسالة» از اهمیت زیادی برخوردار است. ترتیب نحوی جملات، استفاده از جملات معترضه و تفسیری، و انتخاب واژه‌های خاص، همگی از ابزارهای زبانشناختی هستند که به‌شکل مؤثری مفهوم آن را برای مخاطب قابل فهم و قابل درک می‌سازند. تحلیل این ساختارهای زبانی نشان داد که زبان نه تنها ابزاری برای انتقال مفاهیم است، بلکه نقش عمده‌ای در هدایت ذهن مخاطب به سمت درک صحیح و دقیق‌تر مفاهیم معنوی دارد. ترتیب جملات و استفاده از جملات معترضه، باعث ایجاد پیوند میان ویژگی‌های مختلف اهل بیت و مقام معنوی آن‌ها می‌شود و به‌طور تدریجی مخاطب را در مسیر درک آن قرار می‌دهد.

یکی دیگر از دستاوردهای این مدل، توجه به رویکرد شناختی-تفسیری در تحلیل «موضع الرسالة» بود. این رویکرد تأکید دارد بر اینکه معنای متون دینی، به‌ویژه متون پیچیده‌ای مانند زیارت جامعه کبیره، نمی‌تواند صرفاً از طریق ترجمه‌های لغوی و سطحی درک شود. پردازش معنای آن در ذهن مخاطب، بستگی زیادی به زمینه‌های فرهنگی و دینی او دارد. از این رو، این مدل به‌طور خاص بر تأثیر زمینه‌های فرهنگی و دینی در تفسیر متن تأکید دارد. این امر نشان می‌دهد که برای درک دقیق‌تر معنای «موضع الرسالة»، لازم است تا به تفاوت‌های فردی، فرهنگی و دینی مخاطبان توجه شود و این نکته در تحلیل متن مدنظر قرار گیرد. مدل پیشنهادی بر ترکیب ابزارهای شناختی و زبانشناختی تأکید دارد. این ترکیب به تحلیل مفاهیم معنوی در زیارت کمک می‌کند و باعث می‌شود که پژوهشگران و محققان بتوانند این مفاهیم را نه تنها از منظر زبانی، بلکه از منظر

شناختی نیز درک کنند. این رویکرد باعث می‌شود که معنای «موضع الرسالة» به‌طور جامع‌تری تحلیل شود و ابعاد مختلف آن که از نگاه زبان‌شناسی و شناختی قابل تبیین هستند، شفاف‌تر و ملموس‌تر بیان شوند.

بر اساس مدل معناشناسی شناختی، تعبیر «موضع الرسالة» در زیارت جامعه کبیره تنها به معنای جایگاه تاریخی پیامبر در نزول وحی نیست، بلکه به معنای جایگاه دائمی اهل بیت (ع) در حفظ، تفسیر و تداوم رسالت یا به عبارتی؛ مرجعیت علمی آنان مبتنی بر وحی است. این نتیجه، فراتر از قرائت‌های سنتی سیاقی است و نشان می‌دهد که شریعت با بهره‌گیری از ظرفیت‌های شناختی زبان، پیام خود را به گونه‌ای منتقل می‌کند که مخاطب در هر زمان بتواند پیوندی زنده با مفهوم رسالت برقرار کند.

منابع

۱. القرآن الکریم
۲. امام علی (ع)، (۱۳۷۸)، نهج البلاغه، گردآورنده سید شریف رضی، ترجمه عبدالمحمد آیتی، نشر فرهنگ اسلامی، تهران، چاپ پنجم
۳. حسومی، ولی اله و توکل نیا، مریم، بازخوانی نقش حروف جر در آیات متشابه لفظی با رویکرد معناشناسی شناختی، فصلنامه مطالعات ادبی متون اسلامی، سال دوم، شماره اول، بهار ۱۳۹۶
۴. دستلان، مرتضی، بررسی نقش استعجازه در ساختار معنایی اصطلاحات زبانی در چارچوب معناشناسی شناختی، مجله زبانشناسی و گویش‌های خراسان، ساب سیزدهم، شماره ۵، پاییز و زمستان ۱۴۰۰، پیاپی ۲۵، صص ۲۸۳-۳۰۳
۵. سعیدی روشن، محمدباقر، جستاری در معناشناسی شناختی و کارایی آن در خوانش قرآن کریم، نشریه مطالعات قرآنی و فرهنگ اسلامی، سال اول، شماره اول، بهار ۱۳۹۶، صص ۶۳-۹۷
۶. صدوق، محمد بن علی، (۱۴۰۴ق). من لا یحضره الفقیه: به کوشش غفاری، قم، نشر اسلامی، بی‌چا
۷. صفار، محمد بن حسن (۱۴۰۴ق). بصائر الدرجات، قم، مکتبه آیه الله المرعشی، الطبعة الأولى
۸. عامری برکی، محمدرضا، حسومی، ولی اله، توکل نیا، مریم و عقیلی، سیداحمد، تحلیل شبکه‌ای حرف «حتی» در قرآن کریم با رویکرد معناشناسی شناختی، دو ماهنامه جستارهای زبانی، پیاپی ۶۴، مهر و آبان ۱۴۰۰، صص ۶۹۱-۷۲۰
۹. عمید، حسن (۱۳۷۱)، فرهنگ عمید، انتشارات امیرکبیر، تهران، چاپ دوم.
۱۰. قائمی نیا، علیرضا، (۱۴۰۳)، معناشناسی شناختی قرآن، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، تهران، چاپ پنجم
۱۱. قائمی نیا، علیرضا، (۱۴۰۱)، استعاره‌های مفهومی و فضاهاى قرآنی، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، تهران، چاپ چهارم

۱۲. قائمی‌نیا، علیرضا، (۱۴۰۲)، بیولوژی نص، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، تهران، چاپ سوم
۱۳. قائمی‌نیا، علیرضا، (۱۴۰۴)، علم اصول و زبان‌شناسی معنایی، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، تهران، چاپ اول
۱۴. قربانی، لاکتراشانی، فاطمه و حسینی، زینب السادات، کاربست انتقادی نظریه طرح‌واره‌های تصویری «عند» در قرآن در معناشناسی شناختی، نشریه پژوهش‌های ادبی-قرآنی، سال نهم، شماره اول، بهار ۱۴۰۰
۱۵. قمی، عباس (۱۳۹۹)، منتخب مفاتیح الجنان، ترجمه سیدجعفر رفیعی، انتشارات هادی مجد، قم، چاپ یازدهم.
۱۶. المجلسی، محمد باقر بن محمد تقی (بی‌چا)، بحار الأنوار، المحقق الشیخ عبد الزهراء العلوی، دار الرضا، بی‌جا، بی‌چا
۱۷. میری، سلطانمراد، المیر، محمد ابراهیم و کلاهچیان، فاطمه، تأملی بر استعاره‌های تأویلی در مثنوی مولوی بر پایه معناشناسی شناختی، دو ماهنامه جستارهای زبانی، پیاپی ۸۶، خرداد و تیر ۱۴۰۴، صص ۳۰۵-۳۳۵